

Polisen har agerat utanför sitt uppdrag i samband med ett ingripande som rörde barn (II)

Beslutet i korthet: Polisen hade beordrats till en bostad med anledning av att en kvinna uppgett att pappan till hennes barn oinbjuden kommit dit för att lämna julklappar till barnen. Det kom fram att pappan var dömd för brott mot ett av barnen, att han inte hade träffat barnen på lång tid och att det pågick en umgängestvist. En av poliserna gav i samtal med barnen och kvinnan uttryck för sin personliga uppfattning om hur föräldrar bör agera i förhållande till sina barn efter en separation. Vidare försökte polisen få kvinnan att gå med på att låta barnen träffa pappan så att han kunde lämna över julklapparna, vilket också skedde.

JO uttalar att det inte ligger i polisens uppdrag att utreda eller medla mellan föräldrar i frågor om umgänge med barn. Vidare framhåller JO att en polis i alla lägen ska agera sakligt och opartiskt och uppträda på ett sätt som inger förtroende samt vara särskilt uppmärksam på sitt uppträdande när det finns anledning att anta att det som motiverat ingripandet har sitt ursprung i en civilrättslig angelägenhet. En polis får inte uppträda på ett sätt som kan uppfattas som att han eller hon tar ställning för den ena parten. Personliga åsikter ska inte förmedlas, särskilt inte i en situation som den nu aktuella.

Enligt JO har den aktuella polisens åtgärder legat klart utanför hennes roll som polis. Hennes agerande strider mot regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet och mot hur en polis ska uppträda enligt polisförordningen. Agerandet har inte heller varit förenligt med barnkonventionen. Hon kritiseras för detta.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 19 december 2021 förde anmälaren fram klagomål mot Polismyndigheten och en polis. I anmälan uppgav hon bl.a. följande.

Hon larmade polisen för att hennes tidigare partner, som är barnens pappa, oanmäld hade kommit hem till henne och vägrade att gå därifrån. Två poliser kom till platsen. Hon förklarade för den ena polisen, AA, vad som hänt, att den tidigare partnern är dömd för misshandel av sonen och att barnen inte träffat honom sedan mars 2021, när misshandeln ägde rum. Hon berättade också att det fanns pågående och avgjorda mål i domstol om vårdnad och umgänge samt att

socialtjänsten under sommaren hade velat sätta henne och barnen på ett skyddat boende på grund av hur mannen betett sig.

AA gick upp på övervåningen och talade med barnen och kom sedan ned och uppmanade henne att låta barnen träffa och hälsa på sin pappa. AA var anklagande mot henne och sa att hon höll på med umgängessabotage, eftersom barnen saknade sin pappa. AA sa också att hon inte följde lagen som ger barnen rätt att träffa sin pappa och lyssnade inte alls på den problematik som hon beskrivit. Den andra polisen var mycket mer förstående och inte alls lika påstridig om att hon skulle låta barnen gå ut och träffa sin pappa.

Hennes son berättade senare att AA sagt åt honom att hon själv hade en son som var hos sin pappa varannan vecka och att föräldrarna var vänner fast de bodde i olika hus. Enligt AA var det så det skulle fungera enligt lagen som säger att alla barn har rätt att träffa sina föräldrar.

Anmälaren ansåg att AA inte varit objektiv och i princip tvingat henne att lämna ut barnen. Att hon berättat om sitt privatliv gjorde barnen ännu mer förvirrade.

Utredning

Polismyndigheten (juristen BB) yttrade sig den 14 juni 2022 efter att upplysningar lämnats av berörda befattningshavare och från Utvecklingscentrum Mitt (UC Mitt) vid Polismyndighetens nationella operativa avdelning.

Genom utredningen hos JO har följande kommit fram.

Den 18 december 2021 ringde anmälaren till polisen och berättade att hennes tidigare partner tillika barnens pappa (CC) oinbjuden kommit till hennes och barnens bostad för att lämna julklappar till barnen. Enligt anmälaren bankade CC på dörren och vägrade lämna platsen.

En polispatrull bestående av poliserna AA och DD beordrades hem till anmälaren med anledning av misstanke om olaga intrång/hemfridsbrott. Enligt händelserapporten lämnade patrullen platsen efter en dryg timmes medling och diskussioner. Patrullen bedömde att det inte hade begåtts något brott.

En anmälan om brott upprättades först dagen därpå sedan anmälaren på nytt kontaktat polisen och berättat om det inträffade. Polismyndigheten gjorde en anmälan till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen.

När det gäller AA:s agerande hänvisade Polismyndigheten till en promemoria som AA hade upprättat den 24 december 2021. Det anges i promemorian att DD tagit del av innehållet och att han instämt och inte haft något att tillägga.

Av promemorian framgår bl.a. följande.

När patrullen kom till platsen stod CC och hans sambo utanför anmälares bostad. Sambon berättade att det fanns en dom om barnens umgänge med CC, bl.a. varannan helg, och att CC inte fått träffa barnen på elva månader.

AA pratade med anmälares som var skärrad och uppgav att hon var trött på CC:s beteende och att han inte lät henne och barnen vara i fred. Anmälares uppgav att hon nyligen lämnat in en stämmningsansökan om att umgänget bara skulle ske under övervakning och att umgänget för tillfället var ”frost”.

Det var svårt för patrullen att avgöra om CC hade rätt till umgänge och vad som var bäst för barnen just då.

AA upplevde det som olustigt att anmälares pratade om CC när barnen fanns i rummet intill och kunde höra vad som sas.

Under tiden som AA pratade med anmälares pratade DD med CC om domen om ringa misshandel av ett av barnen. Enligt AA blev det en knivig situation rent juridiskt för patrullen eftersom de varken hade domslut eller handlingar framför sig.

AA pratade även med de två barnen. Hon fick en känsla av att sonen tog mycket ansvar och försökte hålla sig neutral för att inte sårå någon av sina föräldrar. AA frågade sonen om han ville träffa CC och han svarade ja men att anmälares inte ville det. Pojken föll sedan i gråt. De hade ett långt samtal och AA frågade även sonen om han var rädd för CC, vilket han uppgav att han inte var. Hon frågade om CC är eller varit hårdhänt mot sonen. Han berättade om den ringa misshandeln och de pratade om att vuxna inte får slå eller göra illa barn. Hon frågade pojken igen om han ville träffa sin pappa, och det ville han. Flickan satt bredvid och sa att hon ville ha julklappar av sin pappa.

AA och DD påtalade för CC att det vore bättre om all kontakt gick via socialtjänsten eller deras ombud. AA påtalade också olämpligheten i att dyka upp oanmäld, hur det påverkade barnen och att barnen inte skulle behöva välja mellan föräldrarna. De pratade med anmälares som uppgav att både polisen och socialtjänsten hade uppmanat henne att skydda barnen från CC.

AA frågade anmälares hur situationen bäst skulle lösas där och då och vad som var bäst för barnen. AA framhöll att det fanns beslut om umgänge men att CC inte träffat barnen på elva månader och att barnen ville träffa honom och få sina julklappar. AA förklarade för anmälares att hon struntade i om anmälares och CC inte kunde prata med varandra, att det inte handlade om dem utan om barnen och deras relation till sin pappa. AA berättade för anmälares att sonen sagt att han längtade efter sin pappa men att anmälares sagt att hon inte vill att de ska träffas. Det hela slutade med att barnen gick ut och fick träffa CC.

I sitt yttrande med anledning av utredningen i JO:s ärende har AA och DD fört fram bl.a. följande. De var mycket tydliga mot anmälares att de varken hade lagstöd eller avsikt att ta med barnen ut till CC utan hennes samtycke. De har

också framhållit att åtgärden att låta barnen träffa pappan grundades i att det fanns en uttrycklig önskan om det hos barnen och att alla närvarande upplevde att detta var den bästa lösningen.

UC Mitt angav i huvudsak följande.

UC Mitt har utvecklingsansvar inom Polismyndigheten för sakområdet barn och unga. De åtgärder som utförs av polisanställda och som ingår i polisens uppdrag ska planeras och genomföras på ett sådant sätt att principen om barnets bästa uppfylls. Enligt UC Mitt var det i den aktuella situationen befogat att prata med barnen för att bedöma om de hade utsatts för brott. I ett sådant samtal ska inte fler frågor ställas än vad som är nödvändigt för att uppnå syftet. De samtal som polis höll med barnen utanför detta syfte omfattas inte av polisens uppdrag. Det ingår inte heller i polisens uppdrag att medla i civilrättsliga ärenden.

Polismyndigheten redovisade följande bedömning.

Av utredningen framgår att polis kallades till [*anmälarens, JO:s anm.*] bostad sedan hon lämnat uppgifter som föranlett misstanke om bl.a. hemfridsbrott. Polisens initiala uppdrag har således varit att utreda misstanke om brott (jfr 2 § [*polislagen (PL), JO:s anm.*] punkten 3). Som ett led i detta uppdrag har poliserna haft anledning att prata med personerna på platsen för att bilda sig en uppfattning om vad som inträffat. Mot bakgrund av den information poliserna fick om händelsen, har de även haft anledning att ställa frågor till barnen för att bedöma om de blivit utsatta för brott eller inte. Poliserna hade därtill en skyldighet att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet fick kännedom om eller misstänkte att ett barn far illa (se 14 kap. 1 § första stycket 2 och 3 [*socialtjänstlagen, JO:s anm.*]). Endast i en akut situation, t.ex. vid risk för personskador, hade det varit aktuellt för polisen att ingripa och vidta åtgärder som ankommer på andra myndigheter, jfr 2 § 4 PL om polisens allmänt hjälpanande uppgifter (se även JO 1999/2000 s. 135 och där gjorda hänvisningar till förarbeten). Inget i utredningen talar för att situationen var så akut eller att poliserna i den aktuella situationen hade anledning att vidta några andra åtgärder än de nyss nämnda.

[En] förälder som vill få till stånd det umgänge som han eller hon genom ett avgörande har rätt till, [kan] begära verkställighet av avgörandet genom att vända sig till domstol. Om rätten beslutar om verkställighet får den även besluta att barnet ska hämtas genom Polismyndighetens försorg. Något författningsstöd för Polismyndigheten att självant verkställa en förälders rätt till umgänge finns däremot inte.

Det finns inte heller något författningsstöd för polis att självant agera medlare mellan föräldrar i frågor som rör t.ex. umgänge (jfr rättens möjlighet att förordna en medlare enligt 21 kap. 2 § föräldrabalken). Även om ett försök från en polis att medla mellan parter i en civilrättslig tvist sker i all välmening kan det, som den aktuella händelsen illustrerar och som JO har framhållit i det ovan redovisade beslutet, vara olämpligt bl.a. på grund av risken att polisens agerande uppfattas som att polisen i realiteten biträder den ena parten i tvisten. Att en polis agerar sakligt och objektivt är av central betydelse för att polisen ska åtnjuta allmänhetens förtroende. En polis bör därför inte blanda sig i civilrättsliga angelägenheter. Under alla omständigheter bör en polis hålla isär det professionella uppdraget från personliga uppfattningar och definitivt inte förmedla personliga åsikter, särskilt inte till ett barn.

Det har således inte legat i polisens uppdrag i den aktuella situationen att utreda, kommentera eller verkställa [*CC:s, JO:s anm.*] rätt till umgänge eller, med

hänvisning till barnets bästa, vidta åtgärder som ankommer på andra myndigheter. Genom utredningen är det dock klarlagt att sådana åtgärder vidtogs i detta fall, vilket naturligtvis inte är godtagbart. Det är vidare klarlagt att [AA, JO:s anm.] vid ett antal tillfällen gav uttryck för sina personliga uppfattningar i samtal med barnen och deras föräldrar. Utredningen ger även bilden av att hon försökte ordna så att barnen skulle få träffa sin pappa, vilket också blev ett resultat av polisens ingripande. Även om [AA, JO:s anm.] agerat med barnens bästa för ögonen och utan avsikt att ta parti för deras pappa har hennes agerande i dessa delar varit uppenbart oförenligt med de krav som den rättsliga regleringen ställer på en polisman. Agerandet kan inte heller anses förenligt med principen om barnets bästa. Polismyndigheten beklagar därför det inträffade.

Rättslig reglering

Allmänt om polisingripanden och polisens uppträdande

Till polisens uppgifter hör bl.a. att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet och andra störningar av den allmänna ordningen eller säkerheten, att utreda och beivra brott som hör under allmänt åtal och att lämna allmänheten skydd, upplysningar och annan hjälp, när sådant bistånd lämpligen kan ges av polisen (se 2 § 1, 3 och 4 polislagen).

I kontakter med allmänheten ska anställda vid Polismyndigheten, med beaktande av omständigheterna och situationen, agera så hänsynsfullt som möjligt, visa behärskning och uppträda på ett sätt som inger förtroende (se 10 § polisförordningen).

Kravet på saklighet och opartiskhet

Myndigheter ska iaktta saklighet och opartiskhet i sin verksamhet (se 1 kap. 9 § regeringsformen). Kravet på saklighet innebär bl.a. att myndigheters åtgärder och beslut inte får utgå från ovidkommande hänsyn och vara godtyckliga utan ska vara rationella och logiskt motiverade. Kravet på opartiskhet betyder att det allmännas företrädare ska vara objektiva i sin tjänsteutövning och förhålla sig så att deras opartiskhet faktiskt inte med fog kan ifrågasättas. Bestämmelsen omfattar inte bara hur en sak rent faktiskt har handlagts och vilka verkliga skäl som ligger bakom ett beslut eller annat handlande från en myndighet. Hur myndighetens agerande kan uppfattas är också av betydelse. (Se Bull och Sterzel, Regeringsformen – en kommentar, [2019, version 4, JUNO], s. 54 f. och t.ex. JO 2021/22 s. 402, dnr 3718-2020.)

Barnkonventionen

Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) gäller, enligt vad som nu är av intresse, som lag i Sverige. Konventionens bestämmelser ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som rör barn, även i fråga om befintlig lagstiftning (se prop. 2017/18:186 s. 74). Med barn avses i konventionen varje människa under 18 år (se artikel 1).

En grundprincip i barnkonventionen är att barnets bästa ska beaktas i första hand vid alla åtgärder som rör ett barn (se artikel 3.1). Det finns inget krav på att barnets bästa ska vara utslagsgivande, men det ska vara ett tungt vägande

intresse vid alla åtgärder som rör ett barn (se t.ex. Barnkonventionsutredningens betänkande SOU 2020:63 s. 187 f. och s. 242 f.).

Av konventionen följer vidare att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad vid alla förfaranden som rör barnet (se artikel 12).

När polisen vidtar en åtgärd som direkt eller indirekt rör ett barn ska det alltså prövas om åtgärden är förenlig med de rättigheter som tillförsäkras ett barn enligt barnkonventionen.

Bedömning

Polisernas agerande vid ingripandet

Det framgår av utredningen att polispatrullen bestående av AA och DD kallades till anmälares hem med anledning av uppgifter som anmälares lämnat per telefon som lett till en misstanke om brott. På platsen kom det fram omständigheter om historiken i anmälares och CC:s relation och att CC var dömd för brott som riktats mot ett av barnen.

Mot den bakgrunden har jag inget att invända mot att poliserna samtalade med de närvarande personerna, inklusive barnen, för att utreda om något brott hade begåtts (se 2 § 3 polislagen). Detsamma gäller det förhållandet att det senare gjordes en anmälan till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen. Jag delar Polismyndighetens uppfattning att det i utredningen inte kommit fram något som talar för att situationen var så akut att poliserna hade anledning att vidta några andra åtgärder än dessa.

Av utredningen framgår dock att AA:s samtal med barnen inte inskränkte sig till att undersöka om något brott begåtts eller om det av någon annan orsak fanns anledning till någon åtgärd från polisernas sida, inom ramen för deras författningsreglerade uppdrag.

Av den utförliga promemoria som AA har upprättat framgår att hon i samtalet med pojken uppehöll sig vid hur föräldrar bör agera i förhållande till sina barn efter en separation och att flickan fanns i närheten och lyssnade. AA frågade hur barnen ville att situationen med föräldrarna skulle vara. Vidare förklarade AA för anmälares att hon struntade i om de två föräldrarna inte kunde prata med varandra och att det inte var dem saken handlade om utan barnens relation till sin pappa. AA berättade också för anmälares vad pojken sagt om att anmälares inte ville att han skulle träffa sin pappa. Det framgår vidare att AA frågade anmälares hur de smidigast kunde se till att CC fick överlämna julklapparna till barnen och att det slutade med att barnen gick ut och träffade CC och fick sina julklappar.

Jag vill med anledning av detta säga att det inte låg i polisernas uppdrag att utreda CC:s rätt till umgänge med barnen eller i övrigt att kommentera den frågan i förhållande till föräldrarna. Det var inte heller en uppgift för poliserna

att medla mellan föräldrarna eller försöka få till stånd en överlämning av julklapparna. Frågor om medling och umgänge är i första hand en fråga för socialtjänsten.

En polis ska i alla lägen agera sakligt och opartiskt och uppträda på ett sätt som inger förtroende. En polis måste vara särskilt uppmärksam på sitt uppträdande när det finns anledning att anta att det som motiverat ingripandet har sitt ursprung i en civilrättslig angelägenhet. En polis får vidare inte uppträda på ett sätt som kan uppfattas som att han eller hon tar ställning för den ena parten. Personliga åsikter ska inte förmedlas, särskilt inte i en situation som den nu aktuella.

Även om AA försökte hitta en lösning som enligt hennes uppfattning utgick från barnens behov har hennes åtgärder legat klart utanför hennes roll som polis. Jag har förståelse för att anmälaren uppfattade att AA inte var objektiv och kände sig pressad att låta CC överlämna julklapparna till barnen.

AA:s agerande strider mot regeringsformens krav på saklighet och opartiskhet och polisförordningens bestämmelse om att en polis ska uppträda på ett sätt som inger förtroende. Agerandet var inte heller förenligt med barnkonventionens bestämmelser om barnets bästa. AA kritiseras för detta. Jag ser allvarligt på det inträffade.

När det gäller DD:s agerande är utredningen inte tillräcklig för att jag ska göra några andra uttalanden än att jag erinrar honom om vad jag nyss sagt om gränserna för uppdraget som polis.

Avslutande synpunkter

Jag har i ett annat beslut denna dag kritiserat Polismyndigheten för att poliser agerat utanför sitt uppdrag i samband med ett ingripande som rörde barn (se dnr 10309-2021). Granskningarna visar att det finns ett behov av att säkerställa att barnkonventionens bestämmelser om bl.a. barnets bästa beaktas i polisens yttre verksamhet (se också mina beslut den 24 oktober 2022, dnr 7201-2020 respektive 770-2021).

Av Polismyndighetens yttranden i de i dag avgjorda ärendena framgår att det bedrivs ett arbete inom myndigheten med att implementera barnkonventionen. Arbetet är angeläget och jag förutsätter att det prioriteras.

Ärendet avslutas.